

Apple (Нью-Йорк), *Big "D"* (Даллас), *The Potteries* (разг. 'гончарни' – прозвище города Стоук-на-Тренте, Англия), общеизвестны во всех странах английского языка. В качестве примера книжно-литературных прозвищ можно привести традиционные прозвища-характеристики американских штатов. Они отличаются от официальных названий гораздо большим объемом дополнительной информации об именуемом объекте, привлечением эмоционального или идеологического содержания. Например: *Virginia – Old Dominion*, *New York State – Empire State*, *Pennsylvania – Keystone State*, *Massachusetts – Bay State*.

Традиционны в журналистском употреблении и прозвища городов Великобритании и США: *Edinburgh – Athens of the North*, *Oxford – City of Dreaming Spires*, *Birmingham – City of a Thousand Trades*; *Detroit – Motor Capital of the World*, *Plymouth – America's Home Town*, *Reno – Divorce Capital of the USA*, *Portsmouth – Pompey* и т.д. Нередки случаи сосуществования нескольких топонимов-прозвищ одного и того же географического объекта. Так, Нью-Йорк помимо прозвища *Big Apple* называют еще *the Metropolis* и *Gotham*. Последнее язвительное прозвище было дано Нью-Йорку американским писателем Вашингтоном Ирвингом. Бостон называют *the Hub*, *Beantown*, *the City of Baked Beans*, *the City of Beanaters*, *the Home of Baked Beans* (намек на бобы – традиционное блюдо бостонцев).

Помимо прозвищ, относящихся к людям и географическим объектам, можно упомянуть также прозвища футбольных команд (*Arsenal – the Gunners*), военных подразделений (*The 11th Hussars – the Cherry-pickers or Cherubims*), газет (*The Times – The Thunderer*), магазинов (*Marks & Spencer – Marks & Sparks*), железных дорог (*Somerset & Dorset – Slow & Dirty*) и др.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что в прозвищах отражается стремление не только описать реальные свойства человека или характерные черты географического объекта, но и дать ему определенную эмоциональную или социальную (нередко насмешливую) оценку. Исследование различных типов прозвищ, распространенных в английском языке, несомненно, помогает расширить наше знание об истории, жизни, обычаях народов Великобритании и США.

Литература

Александрова О.И. Неофициальные личные имена в частной переписке и дневниковых записях конца XIX – начала XX века / О.И. Александрова // Ономастика Поволжья, – Уфа, 1973. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода / Л.С. Бархударов. – М., 1975. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка / И.Р. Гальперин. – М., 1958. Гладкова А.Н. Лингвокультурологический анализ прозвищных номинаций президентов США. / А.Н. Гладкова // Дисс. на соиск. степени канд. филол. наук. – Нижний Новгород, 2003. Зинин С.И. Из истории антропонимических терминов / С.И. Зинин // Антропонимика. – М., 1970. Клаус Г. Сила слова. Гносеологический и прагматический анализ языка / Г. Клаус. – М., 1967. Подольская Н.В. Словарь русской ономастической терминологии / Н.В. Подольская. – М., 1978. Соколов А. Русские имена и прозвища в XVII веке / А. Соколов // Изв. Общества археологии, истории и этнографии при императорском Казанском ун-те. 1891. – Т. 9. – Вып. 1. Срезневский И.И. Материалы для словаря древнерусского языка / И.И. Срезневский // Т. 2. – СПб, 1902. Тынянов Ю.Н. Проблема стихотворного языка / Ю.Н. Тынянов. – Л., 1924. Ушаков Н.Н. Прозвища и личные неофициальные имена (К вопросу о границах прозвища) / Н.Н. Ушаков // Имя нарицательное и собственное. – М., 1978. Чичагов В.К. Из истории русских имен, отчеств и фамилий / В.К. Чичагов. – М., 1959. De Klerk V., Bosch B. Nicknames as evidence of verbal playfulness / V. De Klerk., B. Bosch // *Multilingua* 18 (1). – 1999. Dunkling L. A Dictionary of Epithets and Terms of Address / L. Dunkling. – London: Routledge, 1990. Franklyn J. A Dictionary of Nicknames / J. Franklyn. – London: Hamish & Hamilton, 1962. Holland T.J. Jr. The many faces of nicknames / T.J. Jr. Holland // *Names*. – 1990. – № 38 (4). Mencken H. The American Language / H. Mencken. – NY, 1936. Morgan J., O'Neill Ch., Harre R. Nicknames: their origin and social consequences / J. Morgan, Ch. O'Neill, R. Harre. – London, Boston, Henley, 1979. Partridge E. Here, There and Everywhere: Essays upon Language / E. Partridge. – London, 1950. Webster's New World Dictionary of the American Language. Second college Edition / Webster. – Cleveland-New York, 1974. Wierzbicka A. Semantics, culture, and cognition: universal human concepts in culture-specific configuration / A. Wierzbicka. – Oxford: OUP, 1992. Wilson S. The means of naming: a social and cultural history of personal naming in Western Europe / S. Wilson. – London: UCL Press, 1998.

БАКАЛІНСЬКИЙ М. Л.

(Запорізький національний університет)

ВНУТРІШНЬОМОВНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ПРОБЛЕМА ПРИКЛАДНОЇ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ (НА МАТЕРІАЛІ КРИМІНАЛЬНОГО СОЦІОЛЕКТУ І СОЦІОЛЕКТУ ІТАЛО-АМЕРИКАНСЬКОЇ МАФІЇ)

У статті розглядається питання внутрішньомовного перекладу з позиції соціолінгвістики на матеріалі кримінального соціолекту і соціолекту італо-американської мафії.

Ключові слова: внутрішньомовний переклад, внутрішньокультурна комунікація, соціальний діалект, функція мови, коментар, субтитри.

Бакалинский М. Л. Внутриязыковой перевод как проблема прикладной социолінгвистики (на матеріалі кримінального соціолекта і соціолекта італо-американської мафії). В статті розглядається питання внутриязыкового перекладу з позиції соціолінгвистики на матеріалі кримінального соціолекта і соціолекта італо-американської мафії.

Ключевые слова: внутриязыковой перевод, внутрикүльтурная коммуникация, социальный диалект, функция языка, комментарий, субтитры.

Bakalinsky M. L. Intra-language Translation as the Problem of Applied Sociolinguistics: Underworld and La Cosa Nostra Social Dialects as Case in Point. The article analyzes the intra-language translation process from the sociolinguistics standpoint, with Underworld and La Cosa Nostra social dialects being case in point.

Key words: intra-language translation, intra-cultural communication, social dialect, language function, commentary, subtitles.

Традиційно вважається, що перекладом є процес передачі інформації з однієї мови іншою; при цьому ж носії однієї мови розуміють один одного без жодних проблем або труднощів. Проте мова є гетерогенною системою, яку, окрім літературного стандарту, формують різні варіанти: національні, регіональні, територіальні і соціальні. Існування у мові діалектів різних суб'єктів суспільства (або регіональних громад або соціальних організмів) може призвести до виникнення непорозуміння між носіями діалектів. Варто також згадати, що гетерогенність мови зумовлена соціальною диференціацією суспільства і гетерогенністю самої культури: "ніколи не було абстрактної культури; завжди існувала органічно ціла множинність культур" [Андрющенко 1997, с. 250-251]. Таким чином, соціальна диференціація суспільства, гетерогенність культури (у тому числі гетерогенність конкретної культури) і гетерогенність мови як її складової потребує застосування процесу "внутрішньокүльтурної комунікації" (тут і надалі виділення та підкреслення наші, М.Б.). У зв'язку з цим у деяких випадках може існувати загроза виникнення *непорозуміння між "різними представниками однієї культури"*, та, як результат, необхідність її подолання, тобто "перекладу зрозумілою мовою".

Зазначений вище процес, згідно з класифікацією видів перекладу Р.Якобсона, називається *внутрішньомовним перекладом* – інтерпретацією вербальних знаків за допомогою інших вербальних знаків цієї самої мови [Jacobson 1992, p. 145]. Питання внутрішньомовного перекладу розглядали як вітчизняні вчені [Миньяр-Белоручева 1987], так і західні [Lhermitte 2005, p. 98] відзначаючи, що цей вид перекладу одним з найбільш розповсюджених та важливих видів трансформування та передачі інформації. Сучасні західні вчені вважають, що внутрішньомовний переклад представляє велике значення саме для лінгвістичних досліджень [Bruno 2004], [Caimi 2006]. Фактично, завдяки внутрішньомовному перекладу створюється новий текст, який використовується з метою описання іншого, тобто – "метатекст" [Gorp 1978, p. 103]. Згідно з класифікацією видів метатексту бельгійського вченого Х. ван Горпа внутрішньомовний переклад є "текстом-заміною" [Gorp 1978, p. 109] іншого тексту. За словами німецького лінгвіста Х. Лаусберга, процес внутрішньомовної заміни є одним з найважчих та потребує детального вивчення [Lausberg 1990, p. 253]. Як правило, у якості подібної заміни використовують внутрішньотекстове коментування – пояснювальні вставні конструкції або зноски [Миньяр-Белоручева 1987, с. 66] (у випадку з друкованими текстами), а у випадку з кінофільмами або "аудіо-медіальними текстами" [Райс 1978] – субтитри [Bruno 2004], [Caimi 2006].

У представленому дослідженні ми спробуємо продемонструвати важливість внутрішньомовного перекладу саме для соціолінгвистики. Об'єктом дослідження соціолінгвистики виступають різні соціальні діалекти або соціолекти; соціолінгвісти вивчають способи поповнення їх вокабуляру, проводять семантико-тематичний аналіз, досліджують відображення у них соціокультурних систем тих соціальних груп, які є їх носіями, знаходять символи їх соціокультурних систем, ізоморфні або аломорфні з культурою загального суспільства тощо. Однак вказані розвідки лише констатують спільні або відмінні риси соціальних діалектів та національної мови та не створюють "містка для подолання різниці" у розумінні носіїв соціальних діалектів і носіїв національної мови, що не належать до соціальних груп-носіїв соціальних діалектів. Проблема буде полягати у тому, що носії соціальних діалектів під час спілкування використовують соціально-марковані варіанти одиниць літературної мови, які у більшості випадків не знайомі носіям останньої. Іноді соціальні діалектизми мають синоніми серед одиниць літературного стандарту [Шубеляк 2007, с. 134], проте трапляються далеко не поодинокі випадки, коли значення соціального діалектизму непрозоре, а для його розуміння потрібен певний комплекс семантичних (та навіть культурно-семіотичних) змін. Саме для подолання цієї проблеми і потрібен внутрішньомовний переклад, оскільки його принцип полягає у використанні мовних одиниць-перифраз, які будуть зрозумілі реципієнту [Jacobson 1992, p. 145]. Під час внутрішньомовного перекладу соціолінгвісти

використовуватимуть всі надбання загальної соціолінгвістики та досліджень окремих соціальних діалектів. Тобто, з точки зору соціолінгвістики, внутрішньомовний переклад можна розглядати як “прикладну соціолінгвістику”.

Предметом представленої статті є процес внутрішньомовного перекладу як проблема прикладної соціолінгвістики. Матеріалом виступають лексико-фразеологічні кримінального соціолекту США і його складової – соціолекту італо-американської мафії. Вибір саме цих соціолектів зумовлено домінуванням у сучасній лінгвістичній науці думки про “псевдоезотеричність” кримінального соціолекту: так, відомий лінгвіст О.Д. Швейцер стояв на позиціях кримінального соціолекту та писав, що “мова злочинців не може бути секретною, оскільки мовні засоби, які використовуються в ній, не в більшій мірі засекречені, аніж ті, що притаманні професійним або корпоративним жаргонам, а також загальному сленгу” [Швейцер 1983, с. 174]. У світлі зазначеного, деякі науковці не бачать потреби у внутрішньомовному перекладі у напрямку з діалекту на мову [Мусорин 2001, с. 13]. У пропонованій роботі ми спробуємо спростувати наведені думки.

У пропонованій праці буде залучено функціональний аналіз; цей аналіз, ґрунтуючись на принципі примату функції (мети), згідно з яким, головною сутністю мовної одиниці є її функціонування, дає можливість відповісти на такі запитання: як функціонують мовні одиниці у якості складових системи мови і які риси в них при цьому проявляються [Касевич 1977, с. 173]. Для проведення функціонального аналізу буде застосована класифікація функцій мов Р. Якобсона, яка, на думку сучасних лінгвістів, є найґрунтовнішою [Newmark 2003, р. 39].

У представленій роботі ми будемо керуватися положенням теорії дворівневої структури значення. Згідно з вказаною теорією семантичний компонент значення є поверхневим [Греймаса 2004]. Теорія дворівневої структури значення розроблялась різними вченими (А.-Ж.Греймас, В.Н. Комісаров, Л.О. Новіков): всі погоджувались із думкою про поверхневий характер семантичного компоненту значення, проте кожний дослідник, ґрунтуючись на конкретних наукових школах, називав та розумів по-різному глибинний компонент. У представленій розвідці ми будемо використовувати схему А.-Ж. Греймаса („семантичний компонент” і „семіологічний компонент” або „символічний”), тому що саме вона відповідає поставленим завданням: визначити символи соціокультурних систем кримінального світу США або італо-американської мафії та зіставити із загальновідомими символами.

Для аналізу семіологічного компоненту значення буде залучено процедурний апарат семіотики. Дослідження мови з точки зору семіотики було та залишається актуальним у сучасному мовознавстві [Шафиева 2008]. Застосування семіотичного аналізу вважається актуальним саме в світі відносної нерозробленості питання синергії соціолінгвістики і семіотики, про що писав О.Д. Швейцер [Швейцер 2009, с. 87]. Однак, вважаємо за потрібне відзначити, що на відміну від О.Д. Швейцера, який зупинявся на такій складовій семіотики як лінгвопрагматика, ми застосовуємо положення інтерпретативно-символічної антропології американського вченого Л. А. Уайта, а тому для холистичного дослідження потрібно не лише виділити семіологічний компонент значення, а саме проаналізувати ті символи, які лежать в основі значення. Інтерпретативно-символічна антропологія Л. А. Уайта, на відміну від традиційно прийнятої семіотики Ч. Пірса і Ч. Моріса, досліджує символи у їх невід’ємному зв’язку з усіма складниками культури – економічним, соціальним, естетичним і, що найголовніше для представленого дослідження, мовним [Уайт 2004].

Робочим поняттям інтерпретативно-символічної антропології є символ – предмет, значення якого відрізняється від його фізичної форми, а для його інтерпретації потрібні символічні засоби [Уайт 2004, с. 38-39]. Тлумачення символів полягає у порівнянні їх із знаками або стертими символами, у яких відношення між позначенням і позначуваним умовне, і відбувається на основі застосування традиційної схеми етапів семіозису: **МОВНИЙ ЗНАК – СИМВОЛ – ІНТЕРПРЕТАТОР** [Иванов 1971, с. 746]. Відповідно до цього, семіотичний аналіз мовних одиниць буде представлений у вигляді зіставлення символічних і знакових відповідників: ліворуч вказуватимуться загальні стерті символи, які стали знаками культури, а праворуч – символи, які лежать в основі аналізованих одиниць та характерні соціокультурним системам кримінального світу США або італо-американської мафії.

Одним найяскравіших прикладів “псевдопрозорості” соціолектів злочинних угруповань є мовна одиниця *I install air-conditioning*, яка у соціолекті італо-американської мафії означає “я найманий вбивця” [Fisher 2002]. Буквальне розуміння – “я встановлюю кондиціонери” не передає значення цієї мовної одиниці. Ми вважаємо, що її значення непрозоре і маємо намір це довести, провівши семіотичний аналіз зазначеного вислову. Для неносія соціолекту італо-американської мафії між значенням “встановлювати кондиціонери” та “виконувати вбивство за замовленням” не має

когерентного або логічного зв'язку. Поставивши себе на місце людини, яка не має уявлення про італо-американську мафію, ми припускаємо, що з семіотичної точки зору, в основі значення вислову *I install air-conditioning* лежить символ ЗАСПОКОЮВАТИ, НАВОДИТИ ЛАД. Це можна представити у вигляді наступних відповідників:

<i>Air conditioner</i> – кондиціонер, те, що несе прохолоду	→	коли людина заспокоюється або коли її заспокоюють, вона ніби “охолоджується”
людина, яка “встановлює кондиціонери”, забезпечує власників оселі мікрокліматом	→	людина, яка заспокоює іншу або інших, змінює обстановку з напруженої на нормальну

У кримінальному соціолекті та у соціолекті італо-американської мафії такі поняття, як ЗАСПОКОЮВАТИ, НАВОДИТИ ЛАД можуть означати ВБИВАТИ ЗА ЗАМОВЛЕННЯМ, але ці поняття знаходяться у дуже віддаленому метафоричному зв'язку, тому неносієві кримінального соціолекту США або соціолекті італо-американської мафії буде важко провести аналогію між заспокоєнням/наведенням ладу та вбивством за замовленням. Таким чином, за допомогою семіотичного аналізу ми намагалися довести, що значення метафори *I install air-conditioning* не є прозорим, а, навпаки, може призвести до помилкових аналогій та виникненню такого явища як ошукане очікування. З цього можна зробити висновок, мовні одиниці соціолекту злочинців є далеко “непрозорими”, тобто незрозумілими для неносіїв вказаного соціолекту, тобто існує потреба у внутрішньомовному перекладі з соціолекту злочинців на літературну мову.

У одній з робіт, присвячених кримінальному соціолекту, наводиться наступний приклад спілкування злочинців [Coleman 1962, p. 49-50]. Слід одразу прокоментувати, що в наступному діалозі комуніканти не ставили собі за мету актуалізувати езотеричну функцію, а лише обмінювалися інформацією засобами кримінального соціолекту, тобто під час акту комунікації актуалізувалася референціальна або метамовна функція:

Thief #1: "Knock-knock fellow bung (1) nipper, Blackhand and I have been flag wavin' bout visitin' (2) Papa Porker's (3) crib at seven clean fingers (4). We're lookin' for a third gentleman (5) to sport a pair o' eyes (6). Savvy? (7)"

Thief #2: "Well I'm not sure what style o' stuffing ye wantin' to borrow? (8) And oh, by the way, remind me who's your uncle (9) again?"

Як бачимо, у досить невеликому відрізку комунікації налічується 9 конструкцій, які належать до кримінального соціолекту і лише 3 з них можна зрозуміти через стилістичний та ситуативний контекст (*Knock-knock fellow bung* – *Greetings fellow thief*; *We're lookin' for a third gentleman* – *We need a third thief*) або застосувавши механізм вірогідного прогнозування (*Savvy?* – *Are you interested*). Після застосування механізму внутрішньомовного перекладу вказаний вище діалог на літературній мові виглядає так:

Thief #1: "Greetings fellow thief (1), Blackhand and I have been planning on burglarizing (2) the Captain of the Guard's (3) house tonight at 1:00 am (4). We need a third thief (5) to act as lookout (6). Are you interested? (7)"

Thief #2: "What kind of loot are you going to steal? (8) Who's your fence?" (9).

У отриманому “перекладі” відбулися певні зміни. По-перше, в результаті внутрішньомовного перекладу мали місце наступні процеси: *деметонімізація* – антономазійна конструкція *Papa Porker's* (антономазія належить до метонімічної групи) замінена описовим варіантом; *деметафоризація* – наступні метафори кримінального соціолекту *flag wavin' bout visitin'*, *seven clean fingers*, *to sport a pair o' eyes*, *who's your uncle* також замінені описовими варіантами. Тобто, з позиції злочинців, під час наведеного внутрішньомовного перекладу відбулася трансформація поетичної функції у референціальну; оскільки злочинці не планували приховувати інформацію, а лише обмінювалися нею, тобто в їх комунікативному акті актуалізувалася референціальна або метамовна функція. Під час внутрішньомовного перекладу вона трансформувалася у референціальну функцію, але для осіб,

сторонніх для злочинного світу. Оскільки наведений приклад внутрішньомовного перекладу було взято з друкованої книги, то його варто було б розмістити у вигляді коментаря-зноски, оскільки наведений фрагмент відрізняється значним розміром а внутрішньотекстовий коментар в такому випадку може призвести до перемішування інформації, що може викликати у читача плутанину.

Деякі американські письменники-автори творів про італо-американську мафію, звертають увагу на використання механізму внутрішньомовного перекладу власне злочинцями: *If Jimmy Conan told me to take care of him, to whack him, I'd kill him* [Davis 1994, p. 343]. В даному випадку сам мафіозо дає пояснення: *to take care of him, to whack him* тобто робить внутрішньомовний переклад. Пояснення оформлене у вигляді внутрішньотекстового коментаря, який актуалізує метамовну функцію; за допомогою цього прийому він пояснює непрозору мовну одиницю вокабуляру кримінального соціолекту, оскільки виступає перед аудиторією, яка не має відношення до мафії.

Прийом внутрішньомовного перекладу потрібен також для розуміння кінофільмів про злочинність, під час епізодів, де злочинці користуються власним соціолектом, однак, на відміну від друкованих творів, де ця методика застосовується досить широко, у кінофільмах внутрішньомовний переклад не використовується. Винятками можуть бути лише внутрішньотекстові пояснення, зроблені героями стрічок: *“Anyway, Carlo Gambino went out capo di tutti capi, boss of all bosses”* [Analyze this 1999]. У наведеному прикладі використовується метод внутрішньотекстового пояснення: діалектизм *capo di tutti capi* – голова найвпливовішої кримінальної “сім’ї” пояснюється іншим діалектизмом *boss of all bosses*, який використовується з таким самим значенням. Слід зазначити, що мовна одиниця *capo di tutti capi* є запозиченням-мафіолектизмом [Бакалінський 2011, с. 64] у складі соціолекту італо-американської мафії *the Mobpeak*, тобто запозиченням з соціолекту сицилійської мафії, а мовна одиниця *boss of all bosses* є її англomовним відповідником у соціолекті італо-американської мафії і американському мовному стандарті.

У кінофільмах внутрішньомовний переклад доцільніше всього робити у вигляді субтитрів. На думку західних вчених Б. Осімо та А. Сіамі субтитри представляють велику цінність з методичної та власне лінгвістичної точки зору [Osimo 2004], [Caimi 2006]. Крім того, як зазначає польська дослідниця А. Сжарковська, використання субтитрів стає дедалі більш розповсюдженим явищем [Szarkowska 2005]. Тут може виникнути питання – яким чином ці субтитри будуть з’являтися на екрані, оскільки існують ще субтитри-переклад. У сучасній кіноіндустрії широко застосовується практика декількох паралельних субтитрів [Szarkowska 2005] (одночасно можна читати субтитри на декількох мовах). Так само можна розміщувати й субтитри-внутрішньомовний переклад. Наведемо декілька прикладів спілкування мафіозі у кінофільмах та продемонструємо доцільність застосування внутрішньомовного перекладу. *“This thing of ours (1) requires the Family business (2) to be clean from drugs. I adopt no-narcotics rule. From now on I’ll introduce clean house (3) and making examples (4)”* [Boss of bosses 2001]. Як бачимо, у досить невеликому відрізку налічується 5 конструкцій, що належать до кримінального соціолекту США і лише 2 з них можна зрозуміти через стилістичний та ситуативний контекст (*the Family business, this thing of ours*) та застосувавши механізм вірогідного прогнозування (*no-narcotics rule*). Мовна одиниця *this thing of ours* у соціолекті італо-американської мафії означає “кримінальна “сім’я”” або “італо-американська мафія” [Organized Crime Slang 2008]; вирази *clean house* та *making examples* також відносяться до соціолекту італо-американської мафії та мають значення – “полювання на відьом” [Boss of bosses 2001] та “показова страта зрадника” [Mobspeak 2003, p. 125] відповідно; у літературному варіанті замість виразу *clean house* можна використати мовну одиницю *witch-hunt* (полювання на відьом), а мовній одиниці *making examples* у якості відповідника може виступити вираз *demonstrative killing* – показова страта.

З урахуванням усіх вищезазначених моментів внутрішньомовний переклад наведеного прикладу може мати наступний вигляд: *US/Italian Mafia (1) requires all the criminal activity (2) to be clean from drugs. I adopt no-narcotic rule. From now on I’ll introduce witch-hunt (3) and demonstrative killings (4)*. Згідно з правилами оформлення субтитрів, кількість мовних одиниць у них не повинна перебільшувати репліку. Підрахунки показали, що у оригінальній репліці налічується 27 слів, а у запропонованому внутрішньомовному перекладі – 25. Таким чином, головну мету (передати інформацію) та основну умову (не перебільшити кількісно репліку) укладання субтитрів було дотримано. В наведеному внутрішньомовному перекладі відбулися наступні зміни: дематафоризація (одиниці під цифрами (1), (2), (3), (4)), а з нею – трансформація поетичної функції у референціальну, а також референціальної (метамовної функції) у нову референціальну.

Наведемо ще один приклад спілкування злочинців: *We are souls (1) of your business partner (2) Marselos Wales* [Pulp Fiction 1994]. У наведеному прикладі слід перш за все звернути увагу на лексему *soul*; вона належить до соціо-етнолекту афроамериканців та означає “приятель” [Spears 1991, p. 356];

це – соціально-маркований синонім лексичної одиниці *friend*, яка у кримінальному соціолекті означає “гангстер” [Davis 1994, p. 66] (*gangster*), а використана вона була, оскільки оскільки продуцентом виступає афроамериканський гангстер.

Мовна одиниця *business partner* у соціолекті італо-американської мафії означає “злочинець, з яким іншій злочинець має спільні інтереси” [Boss of bosses 2001]; у літературній англійській для називання подібних злочинців використовується лексема *confederate* [Longman 2000, p. 279]. Внутрішньомовний переклад наведеної репліки може мати наступний вигляд: *We are gangsters, working for (1) your confederate (2), Marselos Wales*. У кількісному відношенні оригінальна репліка та її внутрішньомовний переклад відповідають одне одному – 9 мовних одиниць. Як і у попередньому випадку, має місце деметафоризація (одиниці (1) та (2)) та трансформація поетичної функції у референціальну та референціальної/метамовної у нову референціальну.

Останнім прикладом застосування внутрішньомовного перекладу у кінофільмах, який ми пропонуємо для аналізу, є: *Marselos wants me to take care of her... – Take care? (1) – No, just take her around, show something* [Pulp Fiction 1994]. У наведеному прикладі увагу слід звернути на вираз *to take care*: у першому випадку він використовується буквально – “подбати про кого-небудь” [Longman 2000, p. 190], а у іншому – як одиниця кримінального соціолекту США зі значенням – “вбити” [Davis 1994, p. 343] (*to kill*). Таким чином, у першому випадку актуалізується референціальна функція, то у другому – метамовна. Попередні дослідження цього прикладу показали, що це може призвести до ненавмисної актуалізації функції мовної гри, заснованої на виборі реципієнтом хибної асоціації. Звичайно, можна зауважити, що це зроблено з метою актуалізації комічного ефекту, проте у будь-якому комічному відображається картина світу та реальна ситуація [Гнатюк 2004].

Внутрішньомовний переклад цього прикладу буде мати наступний вигляд: *Marselos wants me to take care of her... – Kill her? (1) – No, just take her around, show something*. З кількісної точки зору внутрішньомовний переклад відповідає оригіналу – 2 мовні одиниці; з точки зору якості відбулися типові для внутрішньомовного перекладу зміни: деметафоризація та трансформація метамовної функції у референціальну.

Підводячи підсумки проведеного дослідження можна відзначити, що внутрішньомовний переклад має велике значення для соціолінгвістики та може розглядатися з цієї позиції як прикладна соціолінгвістика. Дослідження показало, що техніка внутрішньомовного перекладу особливо важлива у випадку з текстами, у яких присутні мовні одиниці соціальних діалектів злочинних угруповань. Було запропоновано, в залежності від типу тексту, використовувати два види внутрішньомовного перекладу: у випадку з друкованими текстами варто застосовувати загальноприйняті внутрішньотекстові коментарі та коментарі-зноски; у випадку з аудіо-медіальними текстами доречніше використовувати субтитри, методика укладання яких потребує більш детального та подальшого вивчення.

Застосування семантичного і функціонального аналізів показало, що внутрішньомовний переклад одиниць кримінального соціолекту США і соціолекту італо-американської мафії супроводжується наступними змінами: відбувається процес деметафоризації та деметонімізації значення, а також має місце трансформація поетичної функції у референціальну та референціальної/метамовної функції (якщо дивитися з позиції злочинців) у референціальну функцію для осіб, сторонніх для кримінального світу. Вказані спостереження представлено у вигляді наступної зведеної схеми:

Функція мови, яка актуалізується у мовних одиницях кримінального соціолекту або соціолекту італо-американської мафії	Функція мови, яка актуалізується у мовних одиницях американського літературного стандарту в результаті внутрішньомовного перекладу
поетична функція	референціальна функція (деметафоризація, деметонімізація)
метамовна/ референціальна функція₁ (з позиції злочинців)	референціальна функція₂ (з позиції осіб, які не належать до кримінального світу)

Перспективою подальших досліджень є розробка загальних положень внутрішньомовного перекладу для потреб соціолінгвістики та практичне застосування цієї методики.

Андрющенко И. А. Национальное и общее в культуре / И. А. Андрющенко // Культура народов Причерноморья. – 1997. – № 2. – С. 250-251. Бакалінський М. Л. Розвиток і функціонування лексики організованих злочинних угруповань в США: дис. ... кандидата філолог. наук: 10.02.04 / Михайло Луїсович Бакалінський. – Запоріжжя, 2011. – 243 с. Иванов В. В. Семиотика / В. В. Иванов // Краткая литературная энциклопедия. – М.: Советская энциклопедия, 1971. – Т.6. – С. 746. Гнатюк Л. П. Мовна гра як спосіб осягнення світу: на матеріалі староукраїнських текстів кінця XVI-XVIII ст. / Л. П. Гнатюк // Мовні та концептуальні картини світу. – 2004. – Випуск 14. – Книга I. – С. 93-97. Греймас А.-Ж. Структурная семантика: поиск метода / А.-Ж. Греймас. – М.: Академический проект, 2004. – 368 с. Касевич В. Б. Элементы общей лингвистики / В. Б. Касевич. – М.: Наука, 1977. – 184 с. Миньяр-Белоручева А. П. Проблемы интралингвистического перевода и авторского комментирования научных исторических текстов / прагматический аспект / А.П. Миньяр-Белоручева // Прагматические характеристики текста и его смысловая интерпретация. – Нальчик: Издательство Кабардино-Балкарского госуниверситета, 1987. – С. 61-69. Мусорин А. Ю. Что такое отдельный язык? / А. Ю. Мусорин // Сибирский лингвистический семинар. – 2001. – № 1. – С. 12-16. Райс К. Классификация текстов и методы перевода / К. Райс // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М.: Международные отношения, 1978. – С. 202-228. Уайт Л. Избранное: Наука о культуре / Л. Уайт; Пер. с англ. – М.: Российская политическая энциклопедия, 2004. – 960 с. Шафиева М. А. Взаимодействие языка и культуры в семиотическом аспекте / М. А. Шафиева // Вестник Самарского Государственного университета. Серия Языкознание. – 2008. – № 4 (63). – С. 94-99. Швейцер А. Д. Современная социолингвистика: Теория, проблемы, методы / А. Д. Швейцер. Изд. 2-е. – М.: Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2009. – 176 с. Швейцер А. Д. Социальная дифференциация английского языка в США / А. Д. Швейцер. – М.: Наука, 1983. – 216 с. Шубеляк О. А. Особливості синонімічних відношень у системі соціальних діалектизмів / О. А. Шубеляк // Мова і культура. – 2007. – Вип. 9. – Т. V (93): Національні мови в їх специфіці і взаємодії. – С. 130-134. Caimi A. Audiovisual Translation and Language Learning: The Promotion of Intralingual Subtitles / Caimi A. // The Journal of Specialised Translation. – July 2006. – Issue 6. – http://www.jostrans.org/issue06/art_caimi.php. Coleman S. J. Dialect, Jargon and Slang / S. J. Coleman. – London: Douglas, 1962. – 250 p. Gorp Van H. La traduction litteraire parmi les autres metatextes / H. Gorp Van // Literature and Translation. New perspectives in literary studies with a basic bibliography of books on translation studies / Ed. by James S Holmes, José Lambert & Raymond Van den Broek. – Leuven, Belgium: Acco (Academic publishing company), 1978. – P. 101-116. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation / R. Jakobson // Theories of translation: An Antology of Essays: From Dreiden to Derrida / Ed. by R. Schulte and J. Biguenet. – Chicago/L: University of Chicago Press, 1992. – P. 144-151. Lhermitte C. A Jakobsonian Approach to Film Adaptations of Hugo's Les Misérables // NEBULA: A Journal of Multidisciplinary Scholarship. – March 2005. – No. 2.1. – P. 97-107. Lausberg H. Handbuch der literarischen Rhetorik. Eine Grundlegung der Literaturwissenschaft / H. Lausberg. – Stuttgart: Steiner, 1990. – 390 S. Newmark P. A Textbook of Translation / P. Newmark. – Harlow, Essex: Longman, 2003. – 292 p. Osimo B. Translation Course. On-Line Edition / B. Osimo. – Logos Group, 2004. – http://www.logos.it/pls/dictionary/linguistic_resources.cap_4_19?lang=en. Szarkowska A. The power of film translation / A. Szarkowska // Translation Journal. – April 2005. – Vol. 9. – No. 2. – <http://accurapid.com/journal/32film.htm>.

Джерела ілюстративного матеріалу

Analyze this: Analyze this. – 1999, Warner Bros. Pictures International, USA. – субтитри. Boss of bosses: Boss of Bosses. – 2001, TNT Originals, A Blecker street films production, Warner Home Video, USA. – субтитри. Davis: Davis J. H. Mafia Dynasty. The Rise and Fall of the Gambino Crime Family. – N.Y.: Harper Paperbacks, 1994. – 528 p. Fisher: Fisher J. & D. Killer // Mob. Stories of Death and Betrayal From Organized Crime / Ed. by Clint Willis. – N.J.: Listen & Live Audio, Inc. Roseland, 2002. – аудіокнига. Longman: Longman Dictionary of Contemporary English. Third Edition. – Harlow, Essex: Longman, 2000. – 1668 p. Mobspeak: Mobspeak: the Dictionary of Crime Terms / Ed. by Carl Sifakis – N.Y.: Checkmark books, 2003. – 352 p. Organized Crime Slang: Organized Crime Slang. – American Organized Crime. – <http://www.angelfire.com/blog/organizedcrime/slang.html>. – 2008. Pulp Fiction: Pulp Fiction. – 1994, Miramax Films, USA. – субтитри.

БАЛАНЮК С. С.

(Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича)

АКСІОНАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ПРИКМЕТНИКІВ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ “ОСОБЛИВИЙ” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті визначається мовний статус англійських прикметників зі значенням “особливий”, а також фактори, які зумовлюють способи його актуалізації. Установлено, що така узагальнена абсолютна оцінка є своєрідним смисловим підсумком за поєднанням негативних і позитивних ознак предмета в одному слові.

Ключові слова: абсолютна оцінка, інтенсивність, невизначеність, сукупність значення.

Баланюк С. С. Аксиональные качества прилагательных со значением “особенный” в английском языке. В статье определяется языковой статус английских прилагательных со значением “особенный”, а также факторы, обуславливающие способы его актуализации. Выяснено, что такая обобщенная абсолютная оценка является своеобразным смысловым итогом, когда совмещаются негативные и позитивные качества предмета в одном слове.

Ключевые слова: абсолютная оценка, интенсивность, неопределенность, совокупность значений.

Balanyuk S. S. Axiological Properties of English Adjectives Meaning “Special”. The language status of the English adjectives meaning “special” is considered in the article. Having analyzed the factors influencing the ways of their actualization, the author proves that such highly generalized absolute evaluation is a peculiar meanings complex of both negative and positive characteristics of an object given in one and the same word.

Key words: absolute evaluation, intensiveness, vagueness, meanings complex.